

УДК 657.22

О. В. Макарчук

Українська академія друкарства

**СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА:
ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ОКРЕМІ МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ**

Розглядаються базові позиції, які визначають необхідність, пріоритетність та послідовність розроблення стратегії економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека, стратегія, ефективність, загроза

Питання пошуку шляхів забезпечення безпеки як на макро-, так і на мікрорівні набувають останнім часом більш актуального характеру. Причини цього різноманітні, але найсуттєвішими є швидка зміна та неможливість прогнозування динаміки зовнішнього середовища. Невизначеність ускладнює процес гарантування безпеки, а відтак вимагає на основі створення системи моніторингу й аналізу зміни чинників макро- і мікросередовища виявлення потенційних загроз та можливостей подальшого розвитку, реалізації не лише тактичного, а передусім стратегічного управління економічною безпекою кожного підприємства [2].

Значний внесок у формування сучасного розуміння поняття «економічна безпека» та розроблення відповідних методологічних засад її гарантування зробили вітчизняні вчені О. Ареф'єва, В. Білоус, І. Бінько, Н. Вавдіук, В. Геєць, З. Герасимчук, В. Духов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, С. Злупко, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кірієнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, М. Лесечко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтіян, Н. Нижник, Г. Пастернак-Тарнаушенко, С. Покропивний, Г. Ситник, А. Ревенко, О. Терещенко, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та ін. Водночас окремі аспекти цієї важливої проблеми залишаються поза увагою науковців. Це стосується, зокрема, і необхідності розгляду та розроблення стратегічних напрямів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Метою нашої статті є формування окремих методичних засад розроблення та реалізації стратегії економічної безпеки підприємства.

За останні два десятиліття вітчизняна економіка пройшла тернистий шлях від планової до ринкової через розрив господарських зв'язків із союзними республіками, створення підвалин законодавчої бази, формування власної фінансової сфери, введення в обіг національної валюти, приватизацію більшості підприємницьких структур і т.д., що, безумовно, не найкращим чином вплинуло на стан економічної безпеки на всіх рівнях управління [3]. Під впливом усіх перелічених обставин суттєво змінилися умови діяльності, процес

розвитку, рівень ефективності та економічної безпеки ключової ланки економіки – підприємницьких структур. Хорошою ілюстрацією сформульованої тези є дані щодо динаміки фінансових результатів діяльності підприємств і частки серед них збиткових (рис. 1) [1].

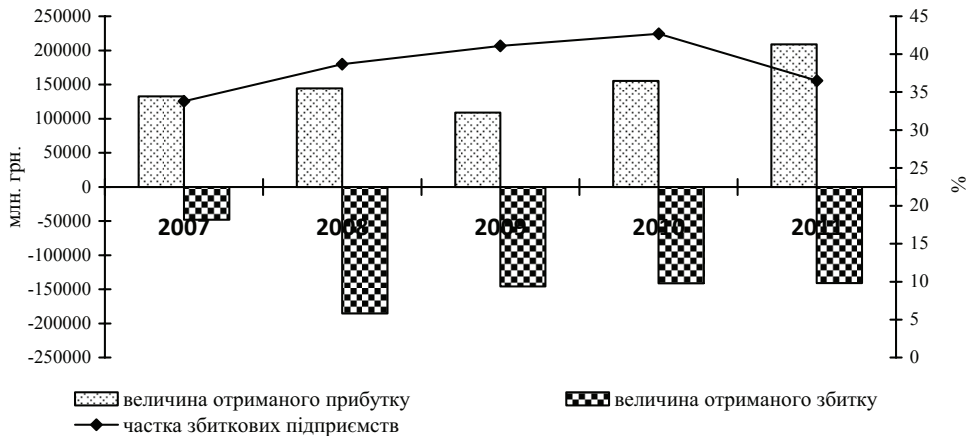

Рис. 1. Динаміка фінансового результату та частка збиткових підприємств

На наш погляд, поряд з критично високою часткою збиткових підприємств (2007 р. – 33,8%, 2008 р. – 38,7, 2009 р. – 41,1, 2010 р. – 42,7, 2011 р. – 36,5%) про важливість розгляду та удосконалення методичного забезпечення процесу гарантування економічної безпеки на мікрорівні засвідчує факт значних за розмірами збитків не лише в кризові 2008–2009 рр., але й у посткризові – 2010–2011.

Іншим показником, який варто взяти до уваги, є рентабельність діяльності підприємств (рис. 2) [1].

Насамперед слід підкреслити доволі низький рівень рентабельності всієї сукупності підприємств: у 2007 р. – 4,4%, 2008 р. – (-1,5), 2009 р. – (-1,5), 2010 р. – 0,5, 2011 р. – 1,8%. Разом з тим помічено, що для частини з них збитковість характерна упродовж усього досліджуваного періоду. Так, у 2007 р., який вважається піком економічного зростання, рівень збитковості підприємств, що здійснюють діяльність у сфері охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, становив 1,4%. У кризовому 2008 р. найвищий рівень цього показника притаманний для готелів і ресторанів (-11,0%); у посткризовому 2011 р. критично висока збитковість (-12,8%) властива сукупності підприємств, які надавали комунальні послуги та здійснювали діяльність у сфері культури і спорту.

Спираючись на офіційні статистичні дані, можна стверджувати, що проблема гарантування безпеки є ключовою й особливо важливою в умовах вітчизняної економіки. Забезпечення необхідного для розвитку рівня економічної безпеки в значній мірі залежить від ефективності управління цією сферою.

Оскільки використання суто оперативних заходів при наявності чималої кількості зовнішніх і внутрішніх загроз є недостатнім, пріоритетним стає застосування стратегічного управління з чітким формуванням стратегії, її реалізацією та швидкою реакцією на зміну середовища функціонування.

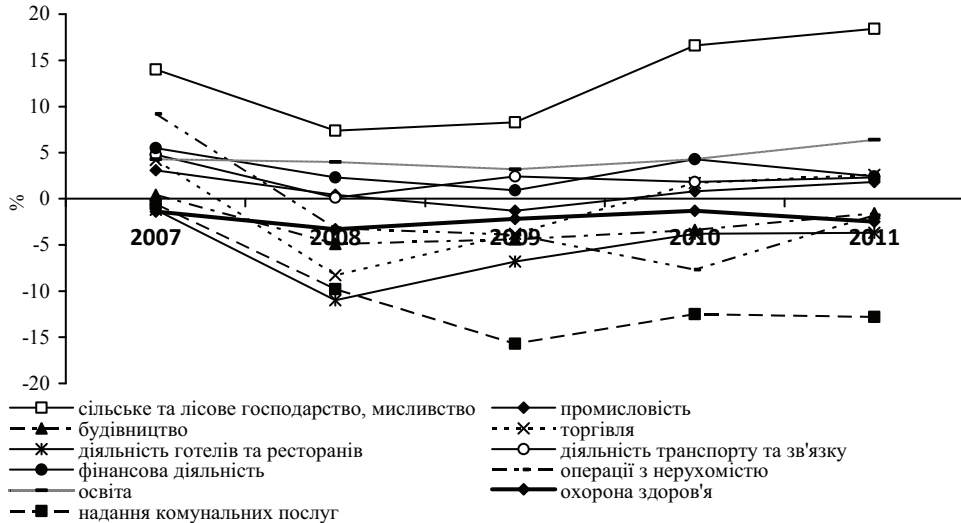

Рис. 2. Динаміка рентабельності всієї діяльності підприємств за видами економічної діяльності

Коротко зазначимо, що поняття «стратегія» етимологічно походить від грецького слова *strategia* (*stratos* – військо і *ago* – веду), за допомогою якого описували найважливішу частину військового мистецтва. Якщо звернутися до економічної сфери діяльності, то під стратегією зазвичай розуміють довгострокові плани керівництва фірми, спрямовані на зміцнення її позицій, задоволення споживачів і досягнення перспективних цілей. Окрім того, існує й таке розуміння стратегії як довгострокові наміри керівників підприємств щодо маркетингу, виробництва, фінансів, комерції, персоналу та ін. Визначення терміну «стратегія» змінювалися разом зі змінами зовнішнього середовища підприємства.

В умовах вітчизняної економіки стратегія необхідна будь-якому суб'єкту господарювання, що претендує на успіх, щоб визначити, в якому напрямку буде розвиватися. По суті, вибір стратегії означає, що з усіх можливих шляхів розвитку і способів дії, що відкриваються перед компанією, вона обирає конкретний напрямок. Добре розроблена стратегія — основа підвищення конкурентоспроможності фірми, сильної конкурентної позиції і формування такої організації, яка за допомогою удосконалення структури управління і підвищення організаційної культури могла б успішно працювати у жорстких ринкових умовах.

Складні умови функціонування й необхідність забезпечення життєздатності суб'єкта господарювання спонукають вітчизняних підприємців до засто-

сування стратегічних інструментів управління, але поняття «стратегія економічної безпеки» є відносно новим, і його теоретико-методологічні та методичні засади не сформовані в повній мірі, а відтак є нагальна потреба активної наукової роботи в цьому напрямку.

На наш погляд, стратегія економічної безпеки – це сформована сукупність заходів, адекватних стану й тенденціям зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, що відповідно до наявних ресурсів забезпечують стійке функціонування та необхідні тенденції розвитку щодо обраної місії.

З огляду на сформоване визначення, базовими при формуванні стратегії економічної безпеки певного суб'єкта господарювання мають бути такі позиції:

існування певних обмежень щодо розроблення та реалізації стратегії економічної безпеки підприємства, що зумовлюються економічним потенціалом підприємства, агресивністю і динамікою зовнішнього середовища;

стратегія економічної безпеки підприємства повинна враховувати та бути адекватною макро- і мікроекономічній ситуації в країні (особливо при орієнтації на зовнішньоекономічну діяльність), оскільки неможливо виробити правила і прийоми функціонування підприємства поза зв'язком із зовнішнім середовищем, створити ефективну систему захисту та використання ринкових можливостей;

найважливіші елементи стратегії економічної безпеки підприємства, які є системоутворювальними, повинні визначатися зі специфіки й напрямів діяльності конкретного підприємства та глобальної мети його розвитку;

забезпечення взаємозв'язку сукупності елементів економічної стратегії, за допомогою яких гарантуватиметься досягнення глобальної стратегічної цілі діяльності підприємства;

багатоваріантність напрямів розвитку;

комплексність розроблення стратегії.

Процес розроблення та реалізації стратегії економічної безпеки повинен здійснюватися на підприємстві за наступними основними етапами:

Узгодження параметрів розроблення стратегії економічної безпеки із загальною економічною стратегією розвитку підприємства.

Визначення та ідентифікація зовнішніх і внутрішніх загроз.

Комплексна оцінка стратегічної позиції підприємства.

Формування стратегічних цілей у сфері економічної безпеки.

Розроблення цільових стратегічних нормативів економічної безпеки.

Розроблення альтернативних варіантів стратегії гарантування економічної безпеки підприємства.

Вибір оптимального варіанту стратегії.

Прийняття основних стратегічних рішень у межах обраної стратегії.

Оцінка розробленої стратегії.

Забезпечення реалізації стратегії економічної безпеки.

Організація контролю за реалізацією стратегії економічної безпеки.

Таким чином, автором обґрунтовано важливість розроблення та реаліза-

ції стратегії економічної безпеки через формулювання авторського визначення й окреслення базових позицій. Подальшого дослідження потребує аргументування сутності та принципів реалізації стратегії економічної безпеки в розрізі функціональних складових, розроблення механізму узгодження інтересів між суб'єктами й об'єктами безпеки.

1. Статистичний щорічник України за 2011 рік / за ред. О. Г. Осауленка ; Держкомстат України. — К. : Техніка, 2012. — 566 с. 2. Штангрет А. М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення : моногр. / А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський, М. М. Караїм. — Львів : Укр. акад. друкарства, 2012. — 288 с. 3. Штангрет А. М. Роль маркетингу у процесі забезпечення економічної безпеки підприємства / А. М. Штангрет, О. В. Макаруч // Мат. VIII міжнар. наук.-практ. конф. «Буде щого випроси от света на наука» (17—25 грудня 2012, м. Софія, Болгарія). — 2012. — Т. 12. — С. 56—58.

СТРАТЕГИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ: ОБОСНОВАНИЕ И ОТДЕЛЬНЫЕ МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ

Рассматриваются базовые позиции, которые определяют необходимость, приоритетность и последовательность разработки стратегии экономической безопасности предприятия.

THE STRATEGY OF ECONOMIC SECURITY: STUDIES AND SOME METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION

In the article the basic positions that determine the need, priority and sequence of development strategy of economic security

Стаття надійшла 13.06.2013

УДК 346.5+331.45

Х. В. Жидецька

Українська академія друкарства

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА БЕЗПЕКУ КАДРІВ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено та проаналізовано основні групи чинників та їх складові, що впливають на безпеку кадрів підприємства.

Безпека кадрів, нормативно-правова безпека, безпека праці, соціально- страхова безпека, психологічна безпека

У системі підприємство—працівники виникають загрози як з боку працівників стосовно економічної діяльності підприємства (кадрова безпека), так і з боку самого підприємства щодо своїх працівників (безпека кадрів). Так, не